

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 18.10.2023. Nr. 18/6-3

Atzinums par 05.10.2023. iesniegumu vērtēt LR4 3. oktobrī izskanējušo ziņu.

2023. gada 6. oktobrī sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] iesniegumu (turpmāk – Iesniedzējs vai Iesniegums), kurā Iesniedzējs lūdz ombudu vērtēt Latvijas Radio 4 (turpmāk – LR4) 3. oktobra programmā Ziņu izlaiduma plkst. 9.00 (<https://lr4.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?channel=4&y=2023&m=10&d=3>) laikā izskanējušu informāciju. Tajā atreferēts Krievijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova teiktais, kas pēc Iesniedzēja domām ir “krimināli sodāma propagandas retranslācija”.

Ombuda kompetencē nav vērtēt žurnālista un LR iespējamu tiesisko atbildību, lai izvērtētu iespējamus LR Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus. Lai novērtētu Iesniegumā minēto, ombuds no 2023. gada 6. oktobra līdz 18. oktobrim izvērtēja minēto ziņu izlaidumu un uzdeva jautājumus LR galvenajai redaktorei un LR Ziņu dienesta vadītājam.

Izvērtējot iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda
Rožukalne

konstatē:

[1] 2023. gada 6. oktobrī saņemtajā [...] Iesniegumā pievērsta uzmanība 2023. gada 3. oktobra LR4 Ziņu izlaiduma plkst. 9.00 laikā izskanējušai ziņai par vairākām Eiropas valstīm, kas aizliegušas valstī iebraukt transportlīdzekļiem ar Krievijas reģistrācijas

numura zīmēm, kas papildināts ar Krievijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova teiktā atreferējumu.

Iesniedzējs atsaucas uz sociālo mediju platformā uzietu informāciju, kas atsaucas uz augstāk minēto ziņu epizodi

(https://twitter.com/maris_spruds/status/1709552299050147932?t=A8tHmhZG86Y7rTx66ufd8Q&s=03) un norāda, ka “LR4 vienkārši bez nekāda komentāra pārraida

agresorvalsts RU ārlietu ministra Lavrova paziņojumu nosaucot tai sk. mūsu valsti Latviju par nacistisku” (citātā saglabāts Iesniedzēja oriģinālais rakstības stils).

Iesniedzējs jautā, “kur beidzas žurnālistu brīvība un kur tā ir krimināli sodāma propagandas retranslācija? Kā jāsaprot šī kremļa izplatītā "ziņa" klausītājiem? Tā ir arī Latvijas Radio oficiālā nostāja, ka mūsu Saeimas lēmumi ir nacistiski?”

[2] Ombuds 2023. gada 6. oktobrī nosūtīja LR vēstuli Nr. 38/6-2 un lūdza sniegt atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. 2023. gada 16. oktobrī ir saņemta LR vēstule Nr. 175/B2-6.6N, kurā sniegts LR Ziņu dienesta vadītāja Uģa Lībieša skaidrojums.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

secina:

[3] Ombuds ir saņēmis [...] Iesniegumu, kurā Iesniedzējs pārmet LR4 Krievijas Federācijas propagandas izplatīšanu, ko uzskata par nepieļaujamu.

[4] Iepazīstoties un izvērtējot Iesniegumā minēto 3. oktobra LR4 ziņu izlaidumu plkst. 9.00, secināms, ka noslēdzošā ziņa ir par vairākām Eiropas valstīm, kas aizliegušas valstī iebraukt transportlīdzekļiem ar Krievijas reģistrācijas numura zīmēm (<https://lr4.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?channel=4&y=2023&m=10&d=3>, ziņas plkst. 9.00, sākot no 4:34 minūtes un noslēdzas nākamā ētera bloka (no 9.05) sākumā).

Ziņas sākumā žurnāliste piemin faktu, ka ir vairākas Eiropas valstis, kas aizliegušas valstī iebraukt transportlīdzekļiem ar Krievijas reģistrācijas numura zīmēm, tiek pieminētas konkrētas valstis, netiek skaidrots, kāpēc šādi aizliegumi ir ieviesti, vienlaikus sižets noslēdzas ar Krievijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova citāta atstāstu, kas šo Eiropas valstu soli ir nosaucis par “nacisms bez elementāras ētikas”.

Iepazīstoties ar LR un LR4 sociālo mediju kontu saturu, ombuds nekonstatēja, ka medijs būtu veidojis atsevišķu publikāciju sociālo mediju vajadzībām (saite, uz kuru atsaucās Iesniedzējs), kas vēl papildu izceltu šo konkrēto ziņu epizodi. Tā ir kāda sociālo mediju lietotāja izpaušme, reaģējot uz ziņās dzirdēto.

[5] LR Ziņu dienesta vadītājs Uģis Lībietis raksta, ka “Ziņu dienests ir apzinājis situāciju, kurā 3. oktobra ziņu izlaidumā pulksten 09:00 Latvijas Radio 4 izskanēja agresorvalsts Krievijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova izteikumi. Tajos aizliegumu automašīnām ar Krievijas reģistrācijas numura zīmēm iebraukt atsevišķās Eiropas valstīs, tostarp Latvijā, Lavrovs pielīdzināja nacismam. Latvijas Radio Ziņu dienesta vadītājs ir pieprasījis paskaidrojumus gan attiecīgā ziņu izlaiduma redaktorei, gan producentei par to, kā ir pieļauts Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju pārkāpums”.

Atbildot uz ombuda jautājumiem par to, kāds ir konkrētās ziņas mērķis, kādām ziņas vērtībām abilst konkrētās ziņas saturs, vai un kā klausītājiem ir sniegts konteksts (princips, kas minēts Latvijas sabiedrisko mediju Redakcionālo vadlīniju 1.4. nodaļā) un kāds bija profesionālā lēmuma pamats ziņā iekļaut atsauci tieši uz Krievijas Federācijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova teikto, U. Lībietis norāda, ka ziņu redaktore ir atzinusi, ka pieļāvusi “rupju kļūdu, gan vispār izvēloties šādas ziņas atspoguļošanu ēterā, gan to nepietiekami rediģējot un nesniedzot atbilstošu kontekstu”. “Šāda kļūda saistīta ar rīta ziņu redaktora darba intensitāti un cilvēcisku kļūdu. Vienlaikus redaktore atzīst, ka ir vēlējusies parādīt šīs ziņas absurdumu un cinismu, kad iebraukšanas aizliegums un automašīnu konfiskācija tiek saukta par nacistisku laikā, kad tiek iznīcinātas veselas pilsētas Ukrainā, nogalinot tūkstošiem cilvēku un laužot miljonu likteņus. ../ tā kā šāda ziņa ir izskanējusi bez plašāka konteksta skaidrošanas, tā ir neprecīza, maldinoša un noteikti pārprotama,” atbildē raksta U. Lībietis.

LR Ziņu dienesta vadītājs norāda, ka paskaidrojums ir pieprasīts arī krievu ziņu producentei, kuras viens no pienākumiem ir uzraudzīt to, kādas ziņas tiek atlasītas un izskan ēterā. “Arī viņa šādas informācijas izskanēšanu ēterā skaidro ar cilvēcisko faktoru, jo tieši pirms ziņām 09:00 notiek ziņu producentu dienas plānošanas sapulce. Piedaloties tajā, nav bijusi iespēja šādas nepilnības novērst,” teikts LR atbildē.

U. Lībietis vērš uzmanību, ka situācija ir apspriesta ar ziņu veidotājiem un konstatēts, ka attiecīgā ziņu izlaiduma redaktore vēl nestrādāja Latvijas Radio laikā, kad notika pārrunas ar Latvijas Radio galveno redaktori par sabiedrisko mediju redakcionālajām vadlīnijām. “Kolēģi, kas apmācīja šo redaktori, iespējams, atsevišķas nianšes nav pietiekami izskaidrojuši. Tagad šis jautājums ir atkārtoti pārrunāts un valda izpratne par to, ka neizskaidrotu Krievijas propagandas vēstījumu pārraidīšana Latvijas Radio ēterā nav pieļaujama,” norāda U. Lībietis. Vienlaikus LR Ziņu dienests ir rosinājis sarīkot atkārtotu Latvijas Radio galvenās redaktores tikšanos ar ziņu dienesta redakcijas

darbiniekiem, lai atkārtoti skaidrotu Redakcionālās vadlīnijas.

Noslēgumā U. Lībietis piebilst, ka, izvērtējot šo incidentu, “esam konstatējuši arī apzinātu vēšanos pret Latvijas Radio 4 un mēģinājumu to diskreditēt, jo, piemēram, sociālās saziņas vietnē X ir ievietots fotoattēls https://twitter.com/maris_spruds/status/1709552299050147932 ar it kā LR4 izplatītu Sergeja Lavrova citāta vizualizāciju. Tieši šis materiāls ir pievienots arī iesniegumā ombudam. Esam secinājuši, ka nevienā no Latvijas Radio 4 kontiem sociālās saziņas vietnēs šāda informācija nav publicēta, turklāt arī izmantotā vizualizācija neatbilst Latvijas Radio veidotajam multimediju saturam”.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda

Rožukalne

atzīst:

[7] Pozitīvi vērtējot LR Ziņu dienestā veikto notikuma analīzi, ziņu menedžmenta problēmas un plānotos notikumus, atzīstu, ka publicējot iepriekš minēto ziņu, kurā nekritiski un bez paskaidrojuma izmantots Krievijas Federācijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova citāts, ir pārkāpts sabiedrisko mediju Redakcionālo vadlīniju definētais objektivitātes princips. Tas nosaka, ka “Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi”. Būtiski piebilst, ka Redakcionālās vadlīnijas nosaka - žurnālistam vai ziņu producentam

ir kritiski jāvērtē jebkuri informācijas avoti, kas tiek izmantoti satura veidošanā, izvērtējot to atbilstību, ticamību, uzticamību. Šajā gadījumā, LR ziņu ietvaros publicējot nepaskaidrotu un neizvērtētu Krievijas Federācijas propagandas vēstījuma fragmentu, nav ievērots arī profesionālais pienākums kritiski vērtēt avotus un piedāvāt kontekstu, kas palīdz izprast ziņas būtību un tajā ietvertās informācijas dažādās nozīmes.

[8] Šajā atzinumā ir vērtēts tikai LR ēterā izskanējušais saturs. Iesniedzēja piedāvātais vizuālais materiāls, kas izgūts no sociālās tīklošanās vietnes “X” vides, atspoguļo ar iesniegumu nesaistīta “X” lietotāja paškomunikāciju, un kas piedāvāts iesnieguma pamatojumam, ir nepatiess, safabricēts un neatspoguļo LR veidoto sociālās tīklošanās komunikācijas saturu.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Anda Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU